

Tilgjengelighet for blinde og svaksynte i museer:
Økt inkludering og deltakelse



En rapport fra
Norges Blindforbund Aust-Agder og
Norges Blindforbund Vest-Agder

Innholdsfortegnelse

Innledning:	3
Hvordan et museumsbesøk arter seg for en som er blind eller svaksynt	5
Del 1: Museenes formidling	6
1.1 Formidleren og synstolking	6
1.2 Hvordan dele inn grupper?	6
1.3. Formidling til blinde og svaksynte ved museene	7
Del 2: Generell beskrivelse og anbefaling om de fysiske omgivelsene:	8
2.1. Adkomst	8
2.2. Tekniske strukturer	8
2.3. Lyd, lys, hindringer etc.	8
Del 3: Informasjon og tilgjengelighet på museenes nettsider	9
Del 4: Generell del	9
4.1. Bruk av apper, QR koder og kunstig intelligens for økt tilgjengelighet, som «Be my eyes»-appen eller ChatGTP	9
4.2. Hvordan ledsage	9
Del 5. Befaring på 3 museer - Universell utforming og tilgjengelighet på museum	10
5.1. Befaring i Kunstsilo	10
5.2. Befaring i Ibsen-museet i Grimstad	20
5.3. Befaring på Kristiansand museum	26
6.0. Nyttige lenker	31

Innledning:

Våren 2024 ble Norges Blindforbund Aust-Agder kontaktet av formidlingsansvarlig Therese Strupstad Hagen ved Aust-Agder museum og arkiv IKS. Bakgrunnen for henvendelsen var at Aust-Agder museum og arkiv, Vest-Agder-museet og Kunstsilo ville gjennomføre et prosjekt der en ville se på hvordan museene kunne gi synshemmede bedre tilgang til museene. Norges Blindforbund Aust-Agder og Norges Blindforbund Vest-Agder sa seg interessert i å delta i prosjektet.

Aust-Agder museum og arkiv, Kunstsilo og Vest-Agder-museet søkte sammen med de to fylkeslagene i Blindforbundet Kulturdirektoratet om midler til prosjektet, noe som ble innvilget høsten 2024.

Fra museene har følgende medarbeidere vært med i prosjektgruppa:

Therese Strupstad Hagen, prosjektleder (Aust-Agder museum og arkiv)

Judith Seland Nilsen (Vest-Agder-museet)

Gunhild Aaby (Vest-Agder-museet)

Anne Eftevaag (Kunstsilo)

Torill Haugen (Kunstsilo)

Sammendrag av prosjektet:

Formidlernetverket i Agder – ved Aust-Agder museum og arkiv, Vest-Agder-museet og Kunstsilo – ønsker å arbeide systematisk og sammen om å tilgjengeliggjøre formidlingen i de tre institusjonene, både de konkrete rammene og den ikke-fysiske formidlingen. I dette prosjektet vil vi arbeide med tilrettelegging for blinde og svaksynte gjennom et samarbeid med

Blindeforbundet regionalt. Gjennom 1) kurs for formidlere i synstolking og audiobeskrivelse som metode og 2) praktisk testing med Blindeforbundets brukerpanel, som også gjennomgår tre ulike utstillinger/formidlingsarenaer ved de tre museene, som etterfølges av 3) en rapport over tiltak som kan bedre museumsopplevelsen for blinde/svaksynte besøkende. Tiltakene vil ha bred overføringsverdi.

Museene i prosjektet innkalte fylkeslagene til et oppstartsmøte 02.10.24. Selve gjennomføringen av prosjektet startet januar 2025. Da gjennomførte 21 museumsformidlere i fylket et 2-dagers kurs i synstolking på Kunstsilo i Kristiansand. Kursholderne var fra britiske Vocal Eyes, som er spesialister i synstolking og tilgjengeliggjøring for blinde og svaksynte i kulturinstitusjoner. Etter kurset fikk museumsformidlerne mulighet til å øve seg i egne museer med representanter fra de to fylkeslagene i Blindforbundet som brukerpanel.

Det ble opprettet en gruppe synshemmede personer fra Aust-Agder og Vest-Agder fylkeslag av Norges Blindforbund. Gruppen har bestått av både svaksynte og blinde personer. Denne gruppen har deltatt på øvingsdager for museumsformidlerne samt gjennomført befaringer i de nevnte museene, og gitt tilbakemeldinger når det gjelder formidling og synstolkning, graden av universell utforming av lokaler, samt opplæring av ansatte når det gjelder ledsaging.

Følgende personer har deltatt:

Astrid Hopland Svensen,
fylkesleder i NBF Vest-Agder
Charlotte Wesenberg,
styremedlem i NBF Vest-Agder
Ellen V. Urdal,
varamedlem i styret
i NBF Vest-Agder
Thomas Johannesen,
varamedlem i styret NBF Aust-Agder
Britta Tranholm Hansen,
medlem i NBF Aust-Agder
Thorbjørg Thorsen,
medlem i NBF Aust-Agder
Arnt Beckstrøm Holte,
leder interessepolitisk arbeid NBF Aust-Agder og ansatt som senior rådgiver i interessepolitisk avdeling Norges Blindforbund sentralt.

I tillegg har daglig leder i Norges Blindforbund Vest-Agder, Kjetil S. Haraldseid, og daglig leder i Norges Blindforbund Aust-Agder, Beathe Beckstrøm Holte, fungert som prosjektmedarbeidere og sammenfattet tilbakemeldinger fra prosjektdeltakerne, og skrevet denne rapporten.

Det har vært et nært og godt samarbeid med ansatte på museene. Norges Blindforbund vil takke for initiativet til prosjektet. Vi mener at rapporten kan komme til nytte når det gjelder formidling for synshemmede også i andre sammenhenger. Rapporten har også en overføringsverdi til andre museer i Norge og for bruk i andre fylkeslag i Norges Blindforbund. En spesiell takk til prosjektleder Therese Strupstad Hagen og til Kulturdirektoratet som gjorde dette prosjektet mulig.

Arendal, Beathe Beckstrøm Holte

Kristiansand, Kjetil S. Haraldseid

Hvordan et museumsbesøk arter seg for en som er blind eller svaksynt.

Refleksjoner fra Astrid Hopland Svendsen, blind, men født sterkt svaksynt.

«Bare se, men ikke røre . . . »

For oss som har levd en stund, er dette kjente ord fra en barnesang med sterkt innslag av streng oppdragelse. For meg som blind er dette også ord som tradisjonelt har vært dekkende for å beskrive et museumsbesøk.

Berøring er den sansen som, i tillegg til hørsel, kompensere mest for manglende syn. Da blir det ikke så vanskelig å forstå at et museumsbesøk for blinde har gitt lite mening når gjenstander og informasjon befinner seg i glassmontre eller med tydelig beskjed om berøring forbudt.

Selvsagt er alle innforstått med at skjøre, verdifulle gjenstander fra nær og fjern fortid, må beskyttes, og vi skal være glade for at folk flest i det hele tatt gis tilgang til å betrakte skatter fra vår historie.

Gjennomføring av universell utforming av museer totalt sett, er kanskje utopi. Men mye av opplevelsen kan kompenseres med verbal formidling, «lydbilder», kunstig intelligens, fysiske modeller etc.

Prosjektet «Tilgjengelighet for blinde og svaksynte i museer: Økt inkludering og deltakelse» har som ambisiøst mål å iverksette tiltak som gjør det

meningsfullt å besøke museer for folk som ikke kan se. Verbal formidling, bruk av lydmedier og tilrettelegging for å kunne kjenne på modeller, vil derfor være viktige tiltak for å nå målsettingen med prosjektet.

Refleksjoner fra Arnt Holte, blind fra fødsel av.

«Det er lett å glemme . . . »

Det er lett å glemme at blinde og svaksynte er like forskjellige som andre. Interessene kan variere, yrkesbakgrunn kan påvirke og livserfaring har også stor betydning. Når synshemmingen inntrådte, vil også påvirke hvor mye og hva slags informasjon den enkelte er interessert i. En person som har sett hele livet og nettopp har fått redusert syn, har en visuell erfaringsbakgrunn. Vedkommende vil naturlig nok kunne være mer opptatt av det visuelle, og også kunne etterspørre visuelle inntrykk. En person som er født synshemmet eller blitt synshemmet i tidlig alder, vil kanskje ikke ha samme referanseramme og derfor ha andre behov for informasjon. Ved å avklare den synshemmedes behov før omvisningen starter, er det lettere for formidleren å sette av nok tid til å komme behovene i møte på en best mulig måte og dermed være i stand til å formidle på brukerens premisser. Dialog og kommunikasjon er derfor avgjørende i forkant av en omvisning for synshemmede.

Del 1: Museenes formidling

1.1 Formidleren og synstolking

Vi opplever ofte at formidleren bruker et visuelt språk. Formidleren peker ofte ut gjenstander eller elementer, og forutsetter at besøkeren kan forstå hva en mener. Man kan for eksempel peke på en statue og si at denne personen er veldig sint. Det gir ikke så mye mening for en synshemmet person med mindre man forklarer hvorfor man kan se at vedkommende er sint. Det kan være for eksempel at skulpturen knytter nevene, tramper i bakken osv. For å kunne formidle til en synshemmet person må man sette seg inn i situasjonen til den besøkende. Hvis jeg ikke hadde sett uttrykket i skulpturen, hvordan skulle jeg da ha forklart at den ser sint ut? Hvilke referanser kan jeg gi som gir mening for en person som selv ikke ser skulpturen?

Noe annet man ofte gjør, er å peke ut gjenstander som man vil understreke. Da benyttes ofte begrepene her og der samtidig som det pekes. Når man skal prøve å formidle til synshemmede, må man bruke mer presise ord. Man kan for eksempel forklare komposisjonen i et maleri ved å plassere gjenstander i forhold til hverandre. For eksempel kan interiøret i et rom forklares ut fra hvor de ulike møblene befinner seg i forhold til hverandre. I rommet står det et arkivskap i metall, der øverste og nederste skuff er trukket ut. Til venstre for arkivskapet er det en bokhylle, der bøkene står i uorden. Til høyre er et skrivebord der skuffene er trukket ut. På skrivebordsplaten ligger en brevåpner med innskripsjonen Ukraina 24. februar.

Som formidler bør man være bevisst på hva man sier. Det du uttrykker former det som mottakeren tenker. I denne sammenhengen er grensen mellom formidling og egen fortolkning lett å blande sammen. Det er ikke sikkert at mottakeren vil fortolke en formidling på samme måte som guiden. Det er viktig at også synshemmede får muligheten til å fortolke inntrykkene som kunst gir. Utfordringen for formidleren er ofte å vite når man beveger seg fra beskrivelse over i fortolkning.

1.2 Hvordan dele inn grupper?

Synshemmede er som alle andre. Det innebærer at behovene er forskjellige. Noen ønsker svært detaljerte beskrivelser mens andre ikke er så opptatt av detaljene. Dersom en skal ta imot en gruppe, kan det være nyttig å forhøre seg om hvilke forventninger de besøkende har. Dersom det er klare forventninger, er det lettere å finne det nivået som passer for gruppen når det gjelder informasjon. Imidlertid kan det være ulike behov i en gruppe. Hvis det da er mulig, kan en dele opp gruppen.

Det er viktig at en foretar en avklaring av gruppens behov når det gjøres en bestilling. Det innebærer at også bestiller må tenke gjennom hva en ønsker. En slik avklaring vil både være til fordel for museet og gruppen. Her kan for eksempel spørsmål som gruppens størrelse og fordelingen mellom blinde og svaksynte være aktuelt. Et annet forhold som kan ha betydning, er alderssammensetning. Etter hvert vil også museene gjøre sine

egne erfaringer. Det er kanskje viktig at en foretar en evaluering etter besøk. Det vil også være av betydning hva slags museum vi snakker om, og hva slags muligheter museet har til å gjøre tilpasninger. For eksempel hvis museet ikke kan stille med flere formidlere når det er behov, må de kanskje velge en gylden middelvei når det gjelder detaljnivå.

Det er viktig at museene formidler hva de kan tilby av tilrettelegging. Bestilleren må være klar på bestillingen og behovet og at det avklares på forhånd hva man kan forvente. Det er ikke bare museene som skal avklare, bestiller må også si noe om sitt behov.

Generelt kan en si at størrelsen på gruppen er avhengig av hva slags museum en skal besøke, eller hva slags utstilling en skal vise frem. I enkelte situasjoner vil det være nødvendig med en-til-en-formidling. Dersom man skal vise en blind person en skulptur, er vedkommende avhengig av å kunne ta på skulpturen. I en slik situasjon bør den blinde personen ha tid til å føle seg frem. Det betyr ikke nødvendigvis at en ikke kan ha flere i gruppen, men hver deltaker bør ha nok tid til å kunne få et inntrykk av skulpturen.

Generelt må man beregne bedre tid på å guide en gruppe synshemmede enn en gruppe med seende besøkere. En bør også tenke gjennom rammefaktorene når det skal vurderes hvor stor gruppen skal kunne være. En god ide kan være at guiden før omvisningen gir generell informasjon. Hvis en har anledning til å samle

gruppen før omvisningen slik at informasjon kan gis samlet, vil det kunne forberede omvisningen.

1.3. Formidling til blinde og svaksynte ved museene

Frem til nå har det blitt lagt liten vekt på hvordan en skal legge til rette for synshemmede besøkende. Interessen fra museene er blitt vekket, og det ble tatt et initiativ der en fikk kontakt med engelske synstolker. Disse kom til Norge og ga en innføring i hva synstolking er. De ansatte fikk mulighet til å praktisere, men da måtte de gjøre dette på engelsk, noe som var utfordrende for de fleste. Etter samtale med Blindeforbundet så har man endret på praksisen, og tilpasset det mer mot norsk kultur og etikette. Det kom også frem noen ulikheter når det gjaldt tilbakemeldingene fra de engelske synstolkerne og de norske brukerrepresentantene. For eksempel var en svært opptatt av ikke å bruke språk som en mente kunne være støtende. Dette gjaldt å ikke bruke ord som for eksempel "se" mens representantene fra Blindeforbundet ikke var opptatt av dette.

Synshemmede deltakere i prosjektet uttrykte at de foretrekker at det brukes et språk som er enkelt og hverdagslig. Dette vil kunne gi en større trygghet i formidlingen.

Dette prosjektet handlet ikke bare om synstolking, men de museumsansatte fikk også undervisning i ledsagerteknikker. Dette gjaldt passering gjennom trangere passasjer, hvordan gå gjennom dører på en god måte, vise hvor en skal sitte og hva en

skal være oppmerksom på ved trapper. Universell utforming er viktig. Hoveddefinisjonen på universell utforming er at hovedløsningen skal kunne benyttes av alle. For synshemmede er bruk av lederlinjer som kan følges med en mobilitetsstokk (hvit stokk) viktige forutsetninger for å kunne bevege seg i ukjente arealer. Universell utforming kan være en utfordring spesielt i eldre bygg. Likevel går det an å gjøre tiltak som vil hjelpe

synshemmede. Dette kan være bruk av skilter som både har god og lesbar skrift samt punktskrift. Av artikkel 9 i FN-konvensjonen som skal sikre menneskerettighetene til personer med funksjonsnedsettelse, vises det til at skilter i publikumbygg skal være skilter med punktskrift.

Et annet viktig punkt er bruk av lys og kontraster, se eksempler senere i rapporten.

Del 2: Generell beskrivelse og anbefaling om de fysiske omgivelsene

2.1. Adkomst

Et lydfyr ved inngangsdør vil være retningsgivende for hvor inngangen er. Et lydfyr er en enhet som sender ut lydsignaler for å hjelpe synshemmede med å orientere seg og finne frem. Lydfyret plasseres ofte ved innganger til bygninger, på kollektivknutepunkter eller ved fotgjengerfelt. Det avgir regelmessige lyder – som pip eller klikk – som gjør det mulig å lokalisere stedet ved hjelp av hørselen. Noen lydfyr aktiveres automatisk når en person nærmer seg, mens andre kan utløses ved hjelp av en fjernkontroll eller app.

Dersom resepsjonen er i en annen etasje enn inngangsdøra, kan det være en ide å ha tale som starter automatisk når du kommer inn i rommet. Stemmer sier hvor heisen er, og hvilken etasje du skal gå til.

Sørg for at det ikke ligger hindringer over ledelinjer og oppmerksomhetsfelt.

Kuben i Arendal hadde løst dette bra ved at de hadde to tepper så man fant ledelinjen imellom teppene.

2.2. Tekniske strukturer

Betalingsløsning må være taktil, ikke touchskjerm. Se eksempel i rapporten fra Ibsen-museet.

I heisene må det være taktile knapper og punktskrift.

2.3. Lyd, lys, hindringer etc.

Lys:

Generell anbefaling: Norsk Standard NS 11001 krever belysning på minst 150 lux målt på gulv for alle felles innearealer.

Blindeforbundets krav er 200 lux i korridorer og oppholdsrom.

Ledelinjer vil hjelpe hvis det er smale passasjer og hindringer. Sørg for frie gangbaner. Opplyse om takhøyde, høyde på døråpning og at det er høye

dørterskler. Det er en kjensgjerning at mange museer er eldre bygg, og at man da ikke kan gjøre endringer på bygningsmassen ol.

Taktile kart/relieff over etasjene eller plantegningen som viser utstilling, cafe, bygninger o.l. vil kunne gi en bedre oversikt.

Del 3: Informasjon og tilgjengelighet på museenes nettsider

Vi har ikke kompetanse til å vurdere graden av universell utforming av websider, her anbefaler vi at museet tar kontakt med profesjonelle aktører.

Tilgjengelighet på nettsidene oppleves forskjellig. Enkelte deltakere synes det er lett å finne frem og noen synes det er vanskelig når man bruker skjermleser.

Kunstsilo sin nettside oppleves lett å finne frem på med tanke på adresse, åpningstider og lignende.

Det er viktig at museene tenker over fargebruk på nettsiden. Rosa og hvitt, som er brukt på Ibsen-museet sin nettside, er vanskelig å lese som svaksynt.

Vi anbefaler å se på tilgjengelighetserklæringen som er på nettsiden.

Del 4: Generell del

4.1. Bruk av apper, QR koder og kunstig intelligens for økt tilgjengelighet, som «Be my eyes»-appen eller ChatGTP

Utviklingen når det gjelder tolking av visuell informasjon, har utviklet seg raskt. Det finnes i dag apper som kan tas i bruk. En app som mange synshemmede bruker, er Be My Eyes. Appen har tatt i bruk kunstig intelligens, (KI), og kvaliteten på beskrivelsen av bilder er svært god. Appen Chat GPT er kanskje enda mer utviklet og det er god grunn til å tro at dette bare er begynnelsen når det gjelder bildetolkning. Dette vil selvsagt være til hjelp for synshemmede,

men også for formidlere på museene. Ved å bruke disse appene kan personalet få trening i synstolking.

4.2. Hvordan ledsage

Gode råd til ledsagere:

- *Initiativ og kontakt:* Det er ofte ledsageren som må ta initiativ til å hilse og presentere seg. Navn og eventuell fysisk kontakt kan brukes.
- *Kommunikasjon:* Bruk navn på de som er i rommet, og bruk klart og tydelig språk istedenfor vage ord som «der» og «dit». Unngå forstyrrelser som unødvendig støy.

- *Taktile og verbale metoder:* Bruk berøring eller tydelig tale når det er nødvendig, og unngå å gi beskjeder «i forbifarten».
- *Oppmerksomhet og hensyn:* Gi beskjed når du kommer eller forlater et rom, og informer hvis gjenstander flyttes fra sine faste plasser.
- *Trygghet og orientering:* Sørg for at brukeren alltid vet hvor de befinner seg og hva som skjer rundt dem. Følg brukerens kjente mobilitetsrute og la dem ha faste holdepunkter.

Ledsagergrepet:

- *Grepet:* Brukeren skal holde ledsageren (som regel i armen, over albuen), med tommelen på utsiden.
- *Alternative grep:* Ledsageren kan holde skulderen eller håndleddet, og barn kan holde ledsagerens fingre.

Del 5. Befaring på 3 museer - Universell utforming og tilgjengelighet på museum

5.1. Befaring i Kunstsilo

Kunstsilo er en prisbelønt, tidligere kornsilo på Odderøya i Kristiansand, forvandlet til et av Nord-Europas mest nyskapende kraftsenter for kunst og kulturopplevelser.

Selve kornsiloen ble bygget i 1935 og arkitektene Arne Korsmo og Sverre Aasland mottok i 1939 den prestisjetunge Houens fonds diplom for dette modernistiske bygget. Bygget fungerte som kornlager frem til 2007 og i 2010 besluttet bystyret at siloen skulle bevares.

Etter å ha stått tomt i en årrekke, ble siloen bygget om til kunstmuseum, som åpnet i mai 2024. Blant mange spennende arkitektoniske grep, kan man i silosalen og i multisalene se at noen av silorørene er åpne i toppen, kun dekket av glass. Dette bidrar

til et naturlig lysinnslipp. Høyden under taket i silosalen er 20m. Dette, sammen med akustikken, kan gi oss en følelse av å være i en katedral. Rundt silosalen er det utstillingsarealer i de neste tre etasjene. Dette er gjort fordi arkitektene vil at man skal bevege seg rundt, gjennom og i siloen, hjertet av bygget, mens man opplever kunsten. Kunsten og arkitekturen flettes på denne måten sammen. Utstillingsrommene rundt silosalen er trukket litt tilbake og har en roligere karakter enn den dynamiske silosalen.

Kunstsilo er åpent året rundt og har en rekke tilbud, som for eksempel daglige publikumsomvisninger, undervisningsopplegg for skoleklasser, familieverksted i helger og ferier, ungdomsarrangementer på kveldstid, foredrag, konserter, bedriftsarrangementer og

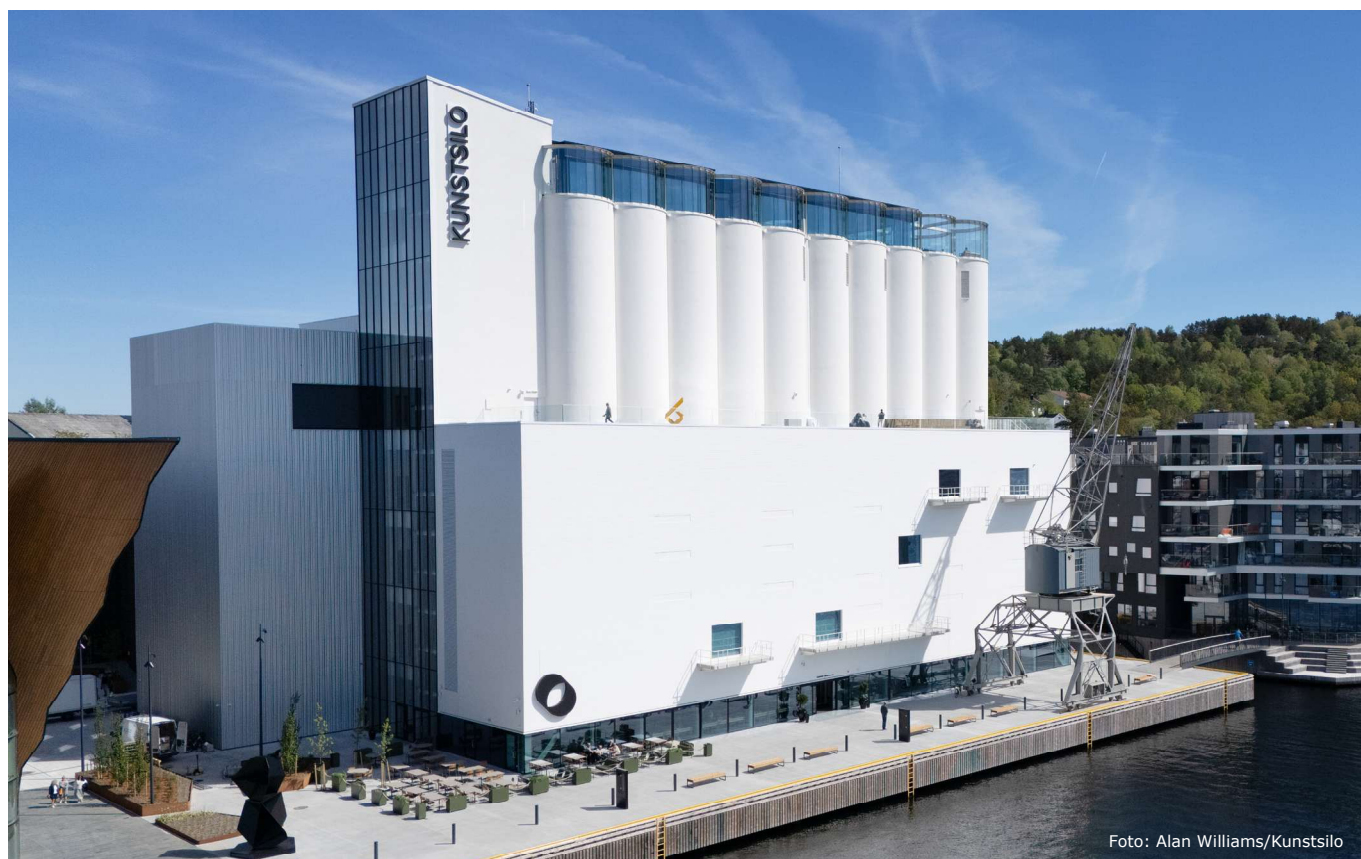
kveldsarrangementer med utstillingsåpninger, musikk og aktiviteter, såkalte art nights. Kunstsilo består av 9 etasjer, hvorav 6 av dem er tilgjengelig for publikum:

1. etasje inneholder informasjon og billettskranke, kafe, museumsbutikk, toaletter, konferanserom og et multirom som brukes til undervisning, verkstedaktiviteter og diverse

arrangementer. I 2., 3. og 4. etasje finner man museets utstillinger.

5. etasje inneholder kunstterrassen Kunst i kuling, samt kontorer.

I 9. etasje ligger Panorama, som er bar og selskapslokale med takterrasse hvor man har 360 graders utsikt. Alle etasjene er tilgjengelig med både heis og trapp.



Funn og kommentarer fra vår befaringsrunde den 07.03.25

For at ledelinjer skal være mest mulig tilgjengelige og brukbare for hele spekteret av synshemmede, bør de ha både taktil og visuell kontrast. Det vil si at de både skal kunne kjennes og sees tydelig mot bakgrunnen. Det er kun utfreste ledelinjer i første etasje på Kunstsilo, uten tydelig kontrast. Det kan virke som om ledelinjen blir slitt eller skitten og oppfattes uten kontrast enkelte steder.

Oppmerksomhetsfelt foran heisene er for tett på heisene, disse må være lenger ute på gulvet.

Vi anbefaler markør i gulv foran kunstverk. Da kan man ta bilder av kunstverket og få en synstolkning via kunstig intelligens eller apper man bruker.



QR-koder:

Vi observerte ikke QR-koder i Kunstsilo.

Ved å bruke QR-koder ved siden av gjenstandene så kan flere få beskrivelsen av kunsten og kunstnere.

Eksempel fra QR-kode fra Nasjonalmuseet.

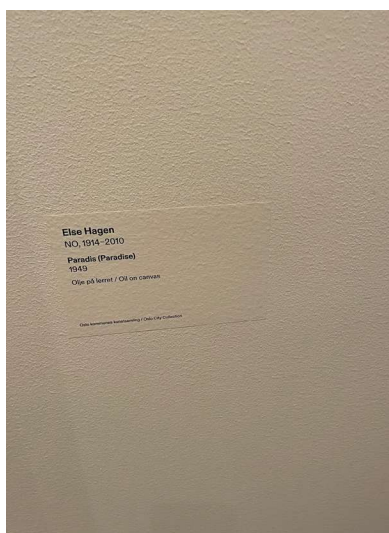


Belysning:

Det vil være individuelt hva behovet er for lys, noen trenger mye og noen trenger lite lys.

Norsk Standard NS 11001 krever belysning på minst 150 lux målt på gulv for alle felles innearealer

Blindeforbundets krav er 200 lux i korridorer og oppholdsrom. Link nederst i rapporten til Blindeforbundets anbefalinger.



Skrift:

Liten og uleselig skrift er gjennomgående i hele bygget med noen få unntak. Man må stå tett inntil for å kunne lese.

Viktig å tenke på kontraster og hvilke farger man bruker på tekst og bakgrunn. Eks: rødt og grønt er best å unngå, sort og hvitt eller sort og gult er å anbefale.



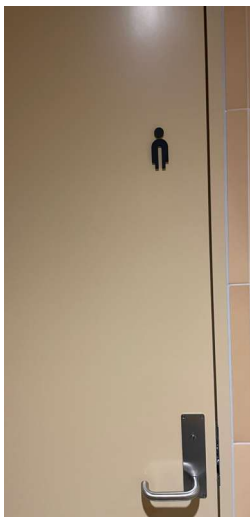
På bildet til høyre så er det lilla tekst, som er for liten i størrelse og har dårlig kontrast, med lilla tekst mot hvit bakgrunn.



Skilt i heis

Skilter og panel i heis mangler punkt. Informasjonsskiltet har god kontrast.

Heisen snakket med tydelig og klar stemme.



Skilt på toaletter

Skilt på toalettør mangler punktskrift og det er vanskelig å identifisere. For eksempel er det vanskelig å vite om det er vanlig toalett eller pissoar.

HC-skilt må stå på døra og ikke på vegg. Dårlig kontrast mellom dør og vegg.

Skiltene har god kontrast.

Søppeldunk er plassert på motsatt side av vaskene. Det er vanskelig å finne såpedispenseren og tørkepapir.



Ønskelig med beskrivelse av toalettrommet på dør slik at man lett kan finne frem i rommet.

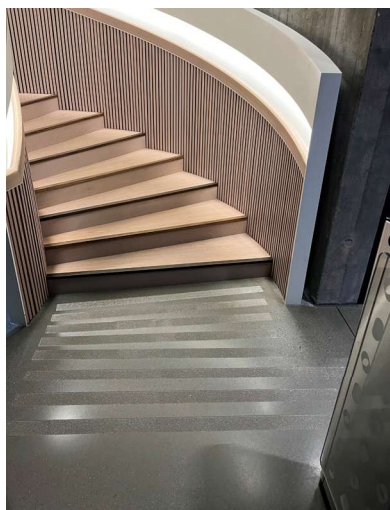
Eksempel på oversiktskart i rødt og hvitt på en toalettdør i Handikappedes hus i Danmark.



Trapp og trinn

Oppmerksomhetsfelt og varsselfelt er godt ivaretatt. Farefeltet må alltid plasseres med en avstand tilsvarende ett trinns dybde før trappen starter. For de trappene vi har sett ser det ok ut.

God kontrast i trappetrinnene med lyst og mørkt tre.



Det er vanskelig å vite hvilken etasje man er i når man går i trappen.

Det må være markering på toppen og starten av trappegelenderet i hver etasje, nå er det markert i bunnen av trappen, men for langt oppe på gelenderet. Markeringen var vanskelig å finne.

Det må også være markering på gelenderet som her er i eik og på toppen av det hvite gelenderet, da man bruker forskjellig gelender utfra egen høyde.



Her er et eksempel på hvordan det kan løses med markering pr. etasje.

Ved bruk av markering på trappegelender, som kan indikere hvilken etasje man er i. Ett punkt- første etasje, to punkt- andre etasje.

Da er det lett å lese uansett hvilken retning man kommer fra.

De små metalpunktene fungerer samtidig som et fint dekorativt element.



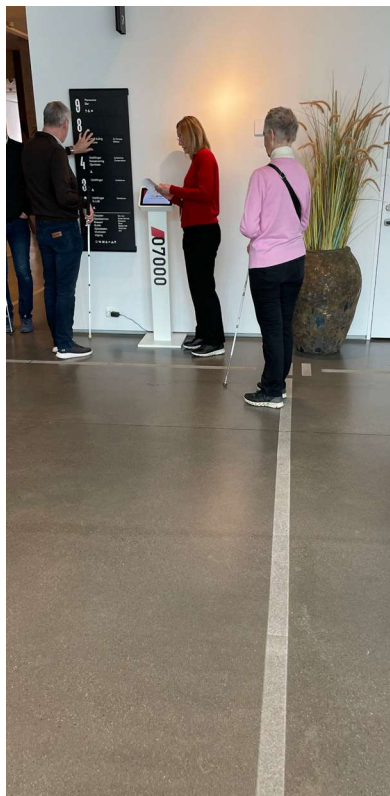
Ledelinjesystem

Ledelinjen fra både hovedinngang og sideinngangen stopper når man kommer til Silosalen, så man kommer ikke frem til resepsjonen.

Ved hovedinngangen kunne man hatt to tepper, slik at ikke ledelinjen ble dekket av teppet.

I utstillingene mangler det ledelinjer, som gjør det umulig å orientere seg alene i utstillingen.

Ledelinjer er viktige for å orientere seg gjennom utstillingen. Uten ledelinjer vil det være svært utfordrende å orientere seg fra rom til rom og komme gjennom



hele utstillingen. Det vil også svekke kunstopplevelsen for blinde og svaksynte. Det bør derfor være ledelinjer gjennom viktige hovedfunksjoner i bygget, og spesielt i store rom. Ledelinjer kan også for eksempel ha avstikkere til toaletter. For smale korridorer trengs det ikke langsgående ledelinjer

Et ledelinjesystem er systematisk, helhetlig og sammenhengende bruk av ledelinje, oppmerksomhetsfelt og farefelt, som uttrykker et taktilt og visuelt språk for blinde og svaksynte. Det skal være en logisk struktur.



Det var forskjellige meninger om ledelinjen som var frest ned i betongen, noen synes de var greie mens andre mener de burde vært bedre markert så man kjenner dem lettere.

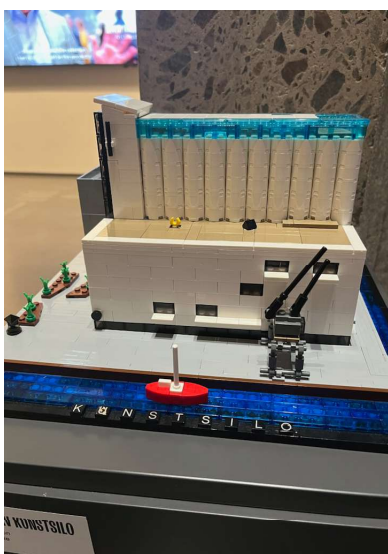
I 2. etasje var det ikke ledelinje bort til heisen. Oppmerksomhets-/varselfelt foran heisen i 2. etasje bør ikke være inne i "hukket" foran heisen, men på gulvet foran heisen, se de to nederste bildene. Slik varselfeltet er nå i andre etasje, har de ingen funksjon for en synshemmet.

Utfresede ledelinjer uten tydelig kontrast kan i noen tilfeller likevel være brukbare,



spesielt for personer som bruker hvit stokk. Den taktile utformingen gjør at ledelinjene kan følges med stokken eller føttene, selv om de ikke er lett synlige. Dette gir fortsatt en form for veiledning og struktur i omgivelsene.

Likevel er nytten begrenset for dem med nedsatt syn som er avhengige av visuelle hjelpemidler. For å være fullt tilgjengelige og inkluderende bør ledelinjer helst ha både taktil utforming og tydelig visuell kontrast.



Taktil opplevelse

Det å kunne føle på gjenstander er en god opplevelse. Det gir et helt annet inntrykk av gjenstandene. Hvis ikke det er mulig, så kunne man hatt kopi av gjenstander eller 3D-print av gjenstander.

Dispensasjon for blinde og svaksynte kan vurderes. Kan man ha et kort som indikerer at man har lov til å ta på gjenstander?

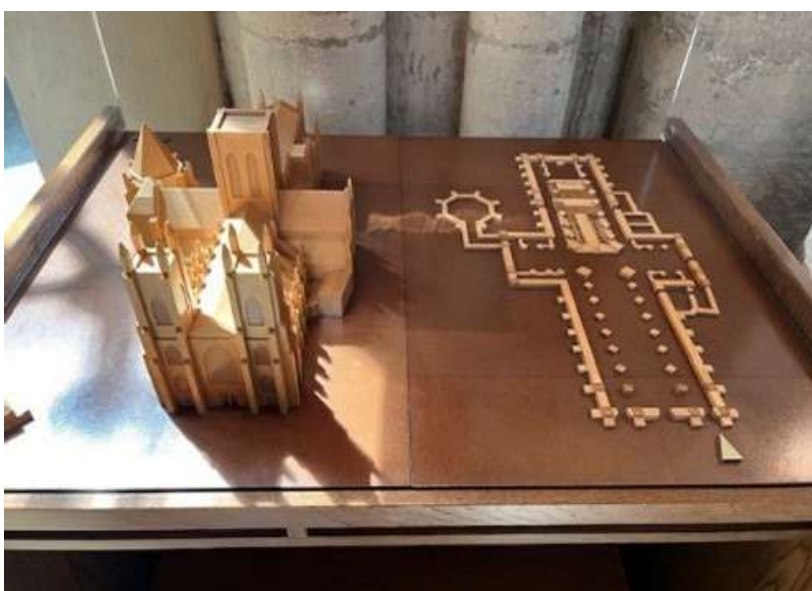
Per i dag er det knapt mulig å kjenne på noe av utstillingen, noe som fratår blinde og svaksynte en del av kunstopplevelsen.

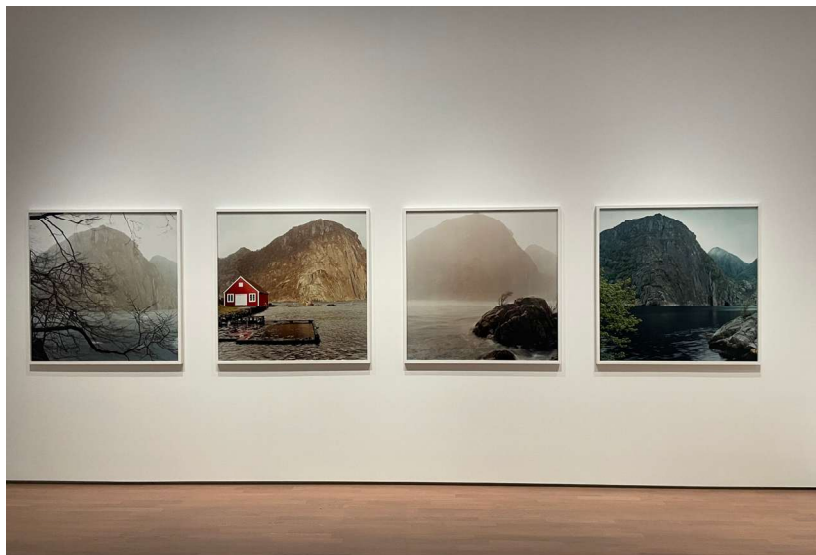


Tiltak som kan gi bedre oversikt over bygg og omgivelser.

Her er vises forslag til taktile oversiktskart og modeller av bygg og omgivelser for synshemmede.

Disse skal gjøre det lettere å orientere seg ved hjelp av berøring, og gi en romlig forståelse av området for personer med nedsatt syn.

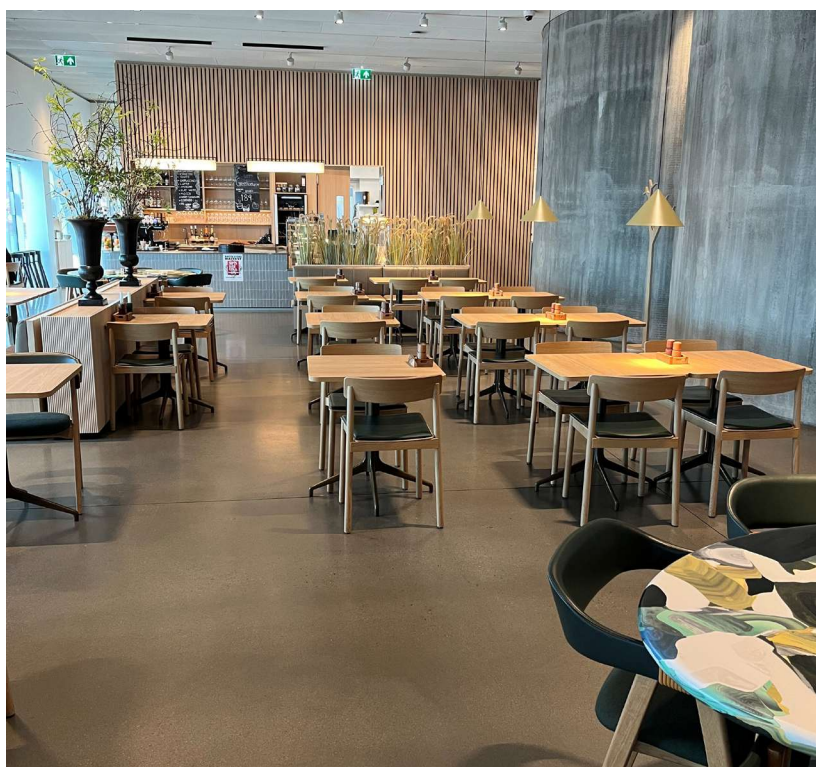




Synstolking av bilder/ kunst ved hjelp av KI.

I hovedsak så var det ikke markering foran kunstverk hvis man vil benytte seg av KI.

Hvis synshemmede skal bruke KI, for eks. Chat GPT eller BeMyEyes vil det være en fordel om det er en taktil markering rett i front av kunsten. Dette kan også fungere som en sperrelinje hvis det ikke er ønskelig at man tar på kunstverket. En ru tape kan brukes og den kan enkelt tas bort for ny utstilling.



Kafe

Svært krevende å orientere seg for blinde og svaksynte. Bordene står altfor tett. Det er også umulig å legge ledelinjer her ut fra dagens møblering.

5.2. Befaring i Ibsen-museet i Grimstad

Ibsen-museet i Grimstad holder til i huset som Henrik Ibsen bodde og arbeidet mens han var medhjelper i Grimstad Apothek i årene 1847–1850. I dette huset skrev Ibsen sitt første skuespill; *Catilina*.

Museet åpnet dørene den 6. juni 1916 og er landets eldste Ibsen-museum. Selve bygningen som huser museet, er et sørlandshus bygd på 1750-tallet. Bygningen eies av Grimstad kommune. Grimstad bys museer har disposisjonsrett. I 1924 ble bygningen fredet.

Museet har begrenset tilgjengelighet for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Museet går over to etasjer uten heis, dørstokkene er høye, portrommet er mørkt og brosteinsbelagt og de fleste gjenstander er utstilt bak glass. Det finnes per i dag få rekvisitter eller modeller i utstillingen som kan berøres taktilt.

Museet er åpent i sommersesongen, og ellers etter avtale gjennom hele året. Det er obligatorisk å følge med guide inn i museet.

Ibsen-museet er en del av Grimstad bys museer, som er en avdeling i Aust-Agder museum og arkiv.

Foto: Frida Neverdal @ Visit Sørlandet



Funn og kommentarer fra vår befaringsrunde den 12.03.25.



QR-koder:

Fant ingen QR-koder på museet.

Det er ikke nødvendig med QR-kode i utstillingen da museumsbesøkende ikke kan besøke museet uten guide.

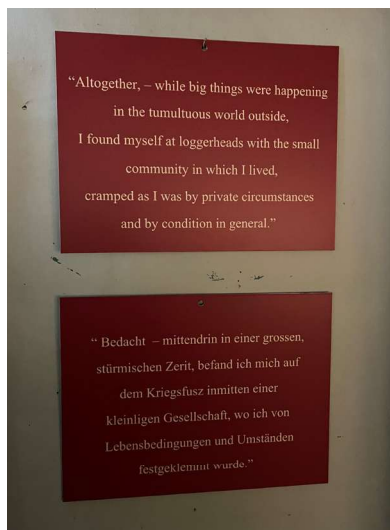
Eks. fra QR-kode fra Nasjonalmuseet.



Belysning:

Rommene var mørke med skarpt lys som kom gjennom vindu.

Dette kan eventuelt reguleres med rullegardin. Viser for øvrig til tidligere omtale om belysning i rapporten.



Skrift:

Flere av skiltene var vanskelig å lese på kontrastene som var brukt på plansjer og skilt.

Viktig å tenke på kontraster og hvilke farger man bruker på tekst og bakgrunn. Eks: rødt og grønt bør unngås, sort og hvitt eller sort og gult er å anbefale.



Skriftstørrelsen kan med fordel være større.

Vi fant ikke skilt eller henvisning til toalett, men har fått opplyst at publikumstoilet er på Cafe Ibsen på andre siden av gaten. Det burde stått en skilt med henvisning til toalett.



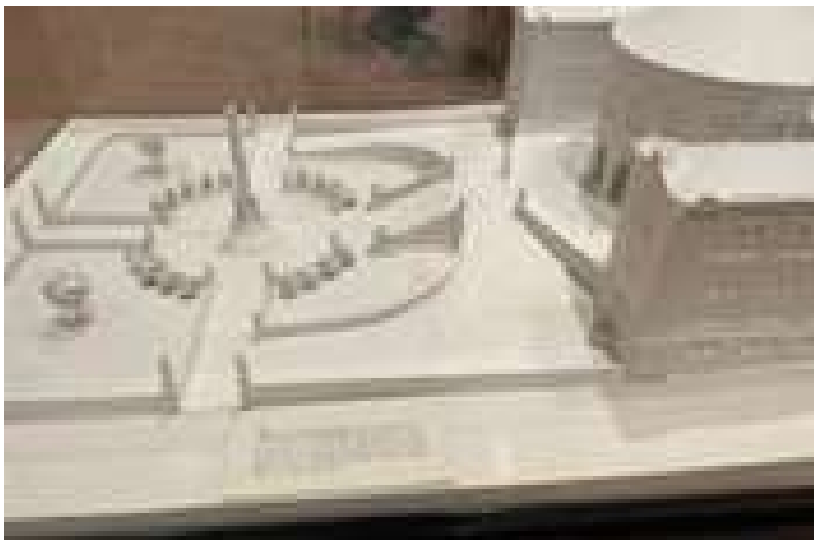
Trapp og trinn

Oppmerksomhetsfelt og varselfelt finnes ikke, og det er nok grunnet at bygget er fredet.

Kunne med fordel vært bedre opplyst.

Stigen og staur som henger på veggen på høyre side her oppleves skummel når man ledsager.

Det burde vært et stengsel/ sperrebånd så man ikke faller ned kjellertrappa.



Ledelinjer

Ledelinjesystem finnes ikke, da bygget er fredet. Det er å anbefale at man har med seg ledsager for å kunne ta seg frem i museet.

Eksempel modell fra Stortingsbygget.

Vi observerte ikke oversikt over bygg og omgivelser.



Illustrasjoner av forslag til taktile oversiktskart og modeller av bygg og omgivelser for synshemmede.

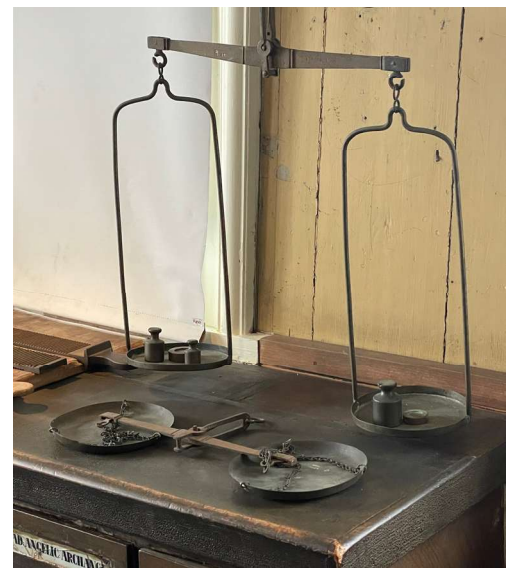
Disse skal gjøre det lettere å orientere seg ved hjelp av berøring, og gi en romlig forståelse av området for personer med nedsatt syn.



Modeller:

Det hadde vært ønskelig at man kunne kjenne på en figur og gipsansiktet av Ibsen for å få inntrykk av både høyde og kinnskjegg.

Det anbefales å ha noen modeller av medisinglass, vekt og slikt, så man kan kjenne og få et bedre inntrykk.





“TV-rommet”

Det var bilder som gikk på en skjerm, men ikke noe synstolkning slik at man fikk utbytte av dette.

Tilrettelegging av rom for bildefremvisning med synstolkning. Visuelle elementer ledsages av muntlig beskrivelse, slik at personer med nedsatt syn får tilgang til innholdet på en likestilt måte.



Man bør ikke være mer enn to på en gruppe i dette museet, da det er trangt og vanskelig å ta seg frem.

5.3. Befaring på Kristiansand museum

Kristiansand museum er et friluftsmuseum med trettifem museale bygninger fra Agder, den eldste bygningen er et loft fra 1580. Museet var det sjette friluftsmuseet i Norge og ble grunnlagt 10. oktober 1903 under navnet Kristianssands Folkemusæum.

Friluftsmuseets bygninger er delt inn i tre områder alt etter fra hvilken del av Agder de har sin geografiske opprinnelse. Felles for alle bygningene og områdene er at de viser ulike kulturelle tradisjoner og byggeskikk for sørlandsområdet, både bymiljø og gårdsmiljø. Det er eldre trebygninger flyttet hit fra Kvadraturen i Kristiansand og to gårdstun, ett fra Setesdal og ett fra Eiken.

I tillegg kan publikum besøke ei gammel skolestue fra sent 1800-tall og

Tonstadbua med malte bibelske motiver og rosemaling innvendig. «Minibyen» viser kvartaler med miniatyrhus fra gamle Kristiansand. Det er kafe i Mørchs paviljong.

Hovedbygninga med aktuelle utstillinger har trapp inn. Området nær Bygata er flatt og lett tilgjengelig, men alle hus har flere trappetrinn og smale dører. Minibyen har ingen trapper og er lett tilgjengelig. Setesdaltunet er lokalisert på toppen av en bakke, og alle husene har trapper og smale dører. For å komme til Eikentunet må en gå ned en bratt bakke. Husene har trapper for å komme inn, og det er ikke ordentlig bearbeidet sti på området. Mørchs paviljong har to trappetrinn til inngangen.

Kristiansand museum er en del av Vest-Agder-museet.



Foto: PMSør

Funn og kommentarer fra vår befaringsrunde den 17.03.25.



Oversikt over friluftsmuseet

Det var ikke taktilt oversiktskart over området.

Et taktilt kart plassert ved museets inngang gir synshemmede en oversikt over området og gjør det lettere å orientere seg. Kartet formidler byggets og områdets utforming og viktige punkter gjennom berøring, og bidrar til en mer tilgjengelig og inkluderende opplevelse.

Markering på kartet med "Her står du". Taktile veier på kartet, hvor det står avstander fra A til B.

Videre kunne det vært taktilt kart og modeller av noen av bygningene når man kommer til "Setesdalstunet", "Bygada" og "Eikentunet".



Ledesystem

Ledelinjesystem finnes ikke, det er å anbefale at man har med seg ledsager for å kunne ta seg frem på museet.

Det kan vurderes om man setter opp tau som fungerer som viser retning til de forskjellige områdene.



QR-koder:

Det var QR-koder på noen bygg, men disse virket ikke.

Det anbefales QR-koder ved modellene, som kan beskrive bygg og fortelle historien til byggene. Det kan også komme beskrivelse av kartet og modellen.

Eksempel fra QR-kode fra Nasjonalmuseet.



Minibyggerbyen

Fint at man kunne kjenne på modellene i minibyggerbyen. Skiltene her var utskrifter på A4-ark som var festet på vegg. Stor avstand til disse arkene, slik at det var vanskelig å kunne lese det som sto der.





Toaletter

Anbefaling om at skilter til toalett er i svart bakgrunn med hvit skrift.

Beskrivelse om sted for toalett kan med fordel vises i det taktile kartet ved inngangspartiet.

Eksempel på oversiktskart i rødt og hvitt på en toalettdør i Handikappedes hus i Danmark.



Innredningen på toalett må være hensiktsmessig. Toalettpapir må være plassert slik at den er innen rekkevidde. Såpedispenser til høyre rett ovenfor vasken og tørkerull og søppeldunk plassert slik at en blind person lett kan finne frem.





Trapp og trinn

Vi merket oss at trappene til bygningene var laget i hogd stein. Siden byggene er fredet er det vanskelig å iverksette tiltak slik at trappene blir trygge å gå i.

Noen av deltakerne mente at ved å feste et tau som man kunne gå etter kunne være løsningen. Andre mente at siden dette var et friluftsmuseum som viste bygg fra lang tid tilbake ville det ikke passe inn. Dessuten vil det ikke være naturlig at blinde og svaksynte kommer til friluftsmuseet uten ledsager. Et rekkverk av tau kan fort bli "falsk trygghet".



Andre bemerkninger

Lydkulisser kan vurderes på setesdalstunet ved at man benytter QR koder.

Modeller av gjenstander.

6.0. Nyttige lenker

[Norges Blindeforbunds krav til publikumsbygninger - Norges Blindeforbund](#)

Undervisningsfilmer om ledsaging:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLEOYTxhR4kViGTxfMF0qYYLKYR7U1pdmM>